

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”
/KAZINCZY/*

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

„A nyelvhasználati versenymozgalom egykori diákjai, az első újhelyi verseny résztvevői ma tapasztalt és tekintélyes felnőttek.” /Deme László/

- a) első:
- b) újhelyi:
- c) ma:
- d) tapasztalt:

2. Minél pontosabban nevezze meg az aláhúzott toldalékok fajtáját!

„Hogy milyen fontos a levegő, csak az tudja, aki már fulladozott. Hogy milyen fontos a nyelv, csak az tudja, akibe már belé akarták fojtani a szót.”

/Bodor Pál/

Pl. divatokl –k: *a többes szám jele*

- a) –tt:
- b) –be:
- c) –ák:
- d) –ni:

3. Az alább felsorolt antik szólások jelzői tagja mellé írja oda az állandósult szókapcsolat jelzett szavát!

Pl. plátóiszerelem.....

- a) sziszifuszi
- b) gordiuszi
- c) árgus
- d) hippokratészi

4. A következő meghatározások mellé rendeljen egy-egy szólást, amelyben szerepel a száj szó! (Toldalékos alakban is állhat.)

Pl. titkot kifecseg – *eljár a szája*

- a) véletlenül, akaratlanul kimondja –
- b) tétlenül ácsorog, bámészkodik –
- c) pletykálnak róla –
- d) éretlen, gyakorlatlan –

5. Miben hibáztak az alábbi megtörtént esetek főszereplői? Hogyan írná/mondaná másképp?

- a) Egy fiatal hölgy levelet írt volt középiskolai osztályfőnökének; írását így kezdte:
Tisztelt Tanár Úr! Bocsika, hogy olyan régen jelentkeztem.

.....

.....

.....

.....

- b) Egy fővárosi gyorsétterembe betér ebédelni egy fiatalember. Vendég (V) és kiszolgáló (K) között a következő beszélgetés zajlik le.

K: Jó napot!

V: Jó napot! Milyen főzit tud adni?

K: Kelkáposztát, lencsét, sóskát.

V: Őt kérem – mutat a lencsefőzelékre.

K: Adhatok még valamit?

V: Kösz, nem kell semmi.

.....

.....

.....

.....

6. Az *ér* szó mondatba foglalásával – vagy a jelentések körülírásával – adja meg négy különböző jelentését a szónak!

- a)
- b)
- c)
- d)

7. Mindegyik sorban van egy szó, amely tartalmilag nem illik a többi közé. Húzza alá a kakukktojást!

- a) almárium, abrak, kredenc, sifonér, szekrény
- b) böjt, advent, pünkösd, húsvét, vincellér
- c) kos, bárány, ürü, zsupán, birka
- d) nádor, bán, vajda, tárnokmester, bodnár

8. Minél pontosabban határozza meg az *előzékeny* melléknév jelentését! Saját életéből írjon két személyes példát, amelyben érvényesült az *előzékenység*!

előzékeny:

.....

.....

példák: a)

.....

b)

.....

9. Értelmezze az alábbi közmondásokat!

a) Isten a fát sem teremtette magában.

.....

b) Aki éjszaka legény, legyen nappal is az.

.....

c) Aki megy, az halad, aki áll, az marad.

.....

d) A szerencsét üstökön kell ragadni.

.....

10. Nevezze meg az alábbi szavak ellentétes jelentésű párját!

a) hetyke ↔ _____

b) inspirál ↔ _____

c) nagyvonalú ↔ _____

d) szuggesztív ↔ _____

11. Sokszor előfordul, hogy ugyanannak a cselekvésnek vagy tulajdonságnak megnevezése két vagy több szóláshasonlat alapjául is szolgál. Pl. *Ordít*, mint a számár. *Ordít*, mint a fába szorult féreg.

Az alábbi szópárok egy-egy szóláshasonlat alkotóelemei. Keresse meg azt az alapszót, amely mindkét szóval alkalmazható!

a) kefekötő – gödény —

b) tej – bunda —

c) kígyó – pulyka —

d) Marci – hal —

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* – ma *Szóról - szóval* – című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondatot!

Az országos kéktúramozgalmat ezerkilencszázötvenkettő januárjában hirdették meg.

A szervezést és az irányítást a Természetbarát Szövetség vette át.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

a nyelv által is lehet vétkezni a megszólás a hazugság a hamis tanúságtétel a durva trágár beszéd nyelvi környezetszennyezettséghez vezet a nyelv egyik célja a közösségépítés és az belátható hogy ha bizonyos módon használom a nyelvet akkor építem erősítem a közösséget ha másként használom akkor pedig bomlasztom

/Nyiri Péter/

14. Mit jelentenek az alábbi szavak? Értelmezze őket körülírással vagy rokon értelmű kifejezéssel!

a) maródi =

b) pákosztos =

c) csiricsáré =

d) júdáspénz =

15. Elemezze a tanult módon a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) „Az orvosi szakma talán az egyetlen, amely a test és lélek együttesét igyekszik figyelembe venni, próbálja együttesen gyógyítani.”

/Vizi E. Szilveszter/

.....

.....

.....

b) *Az embernek alapvető igénye a játék, mert az örömet ad, meg azzal is segít, hogy képesek vagyunk derűsen viselni a nehézségeket.*

.....

.....

.....

16. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot! Készítse el az ágrajzát is!

Ez év októberében ötvenedszer gyűltek össze Sátoraljaújhelyben a magyar nyelv hívei.

17. Fejezze ki *idő*- előtaggal kezdődő összetétellel az alábbi meghatározásokat!

a) A napi teendők, feladatok elvégzéséhez rendelkezésre álló idő megtervezett elrendezése.

= _____

b) Meteorológiai intézetek, megfigyelő állomások közleménye, amely a várható időjárás jelzését tartalmazza.

= _____

c) Hasznos tevékenységre, munkára fordítandó időnek haszontalan dolgokkal való eltöltése.

= _____

d) Valamely munkának, tevékenységnek jelentéktelen dolgokkal való elnyújtása; a cselekvés idejének halogatása.

= _____

18. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést! Írja le az odaillő, helyes formát!

a) Iván egész életében hánytatott sorsú ember volt.

Helyesen:.....

b) Nincs annyi kereslete, hogy eltartsa magát és a családját.

Helyesen:.....

c) Az eső keresztbehúzta minden számításunkat.

Helyesen:.....

d) Meghalt Péter, a neves gitárosnak a felesége.

Helyesen:.....

e) Már gyerekkorában bontogatta az oroszláncörmeit.

Helyesen:.....

f) A Veszprém csapata felé billen a mérleg.

Helyesen:.....

19. A szavak mondatba helyezésével vagy jelentésük körülírásával tegye egyértelművé a hasonló alakú szavak jelentésének különbségét!

a) tusol – (el)tussol

.....
.....

b) egyházfi – egyházfő

.....
.....

c) sarkal – sarkall

.....
.....

d) káplán – káplár

.....
.....

11